

Sažetak informacija / Studeni 2021

PREDSTAVLJANJE

NADOLAZEĆEG

EU ZAKONA

ZA ZAUSTAVLJANJE

KORPORATIVNE

ZLOUPORABE

ZAŠTO OVAJ SAŽETAK INFORMACIJA?	3
ŠTO SE SVE DO SADA DOGODILO?	4
ŠTO RADE EUROPSKE ZEMLJE?	6
ZAŠTO NAM HITNO TREBA NOVI EUROPSKI ZAKON?	7
SLUČAJEVI KORPORATIVNE ZLOUPORABE	9
ŠTO ZAHTJEVAJU EUROPSKI GRAĐANI?	13
ŠTO KAŽE BIZNIS?	16
ŠTO ŽRTVE TRAŽE?	17
KAKO UČINITI DA ZAKON ŠTITI LJUDE I PLANET?	19
ŽELIŠ ZNATI VIŠE?	21
KONTAKTI	22

Proizvedeno uz finansijsku potporu Europske unije.
Sadržaj je isključiva odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Europske unije.

ZAŠTO OVAJ SAŽETAK INFORMACIJA?

“ Održivo korporativno upravljanje može biti prava promjena u načinu na koji kompanije djeluju u svojim lancima opskrbe. Sada osiguravamo nove poslovne standarde za buduće generacije.

Povjerenik Europske Komisije za pravosuđe, Didier Reynders

Previše kompanija diljem svijeta profitiralo je od iskorištavanja ljudi i planeta. Njihove aktivnosti uzrokovale su ili doprinijele klimatskom slomu, kolapsu biološke raznolikosti, eroziji radničkih i sindikalnih prava, prisilnom i dječjem radu, rastućem siromaštvu, te ubojstvima aktivista koji se zalazu za zaštitu prirode i ljudskih prava. Ovo zahtijeva hitnu akciju. Mnoge europske zemlje utiru put zakonima koji će kompanije učiniti odgovornima za ove vrste korporativne zloporabe, a EU sada pristupa s vlastitim prijedlogom.

Europsko civilno društvo sastavilo je ovaj press kit koji prikuplja uvide i dokaze o nadolazećem prijedlogu Europske Komisije da učini kompanije odgovornima – direktiva o održivom korporativnom upravljanju.

Ovaj zakon trebao bi postati vruća tema rasprave, s jedne strane nacionalne vlade država članica EU pokazuju različite razine ambicija, unatoč izrazitoj podršci javnosti, dok se s druge strane korporativni lobiji mobiliziraju kako bi oslabili zakon na svakom koraku, kako javno tako i iza kulisa.

OVAJ SAŽETAK INFORMACIJA PRIPREMILI SU:

- Anti-Slavery International
- Amnesty International
- CIDSE
- Clean Clothes Campaign International Office
- European Center for Constitutional and Human Rights – ECCHR
- European Coalition for Corporate Justice
- International Federation of Human Rights – FIDH
- Friends of the Earth Europe
- Global Witness
- Oxfam

ŠTO SE SVE DOGODILO DO SADA?

U travnju 2020. Povjerenik Europske Komisije za pravosuđe Didier Reynders, izrazio je predanost predlaganju novih pravila o ljudskim pravima i zaštiti okoliša za kompanije. Nakon mnogo godina inzistiranja na dobrovoljnim mjerama za kompanije, Komisija je konačno shvatila hitnu potrebu za boljom zaštitom ljudskih prava i okoliša, kao i važnu ulogu koju kompanije moraju – ne samo biti potaknute na nego – imati obavezu izvršavati.

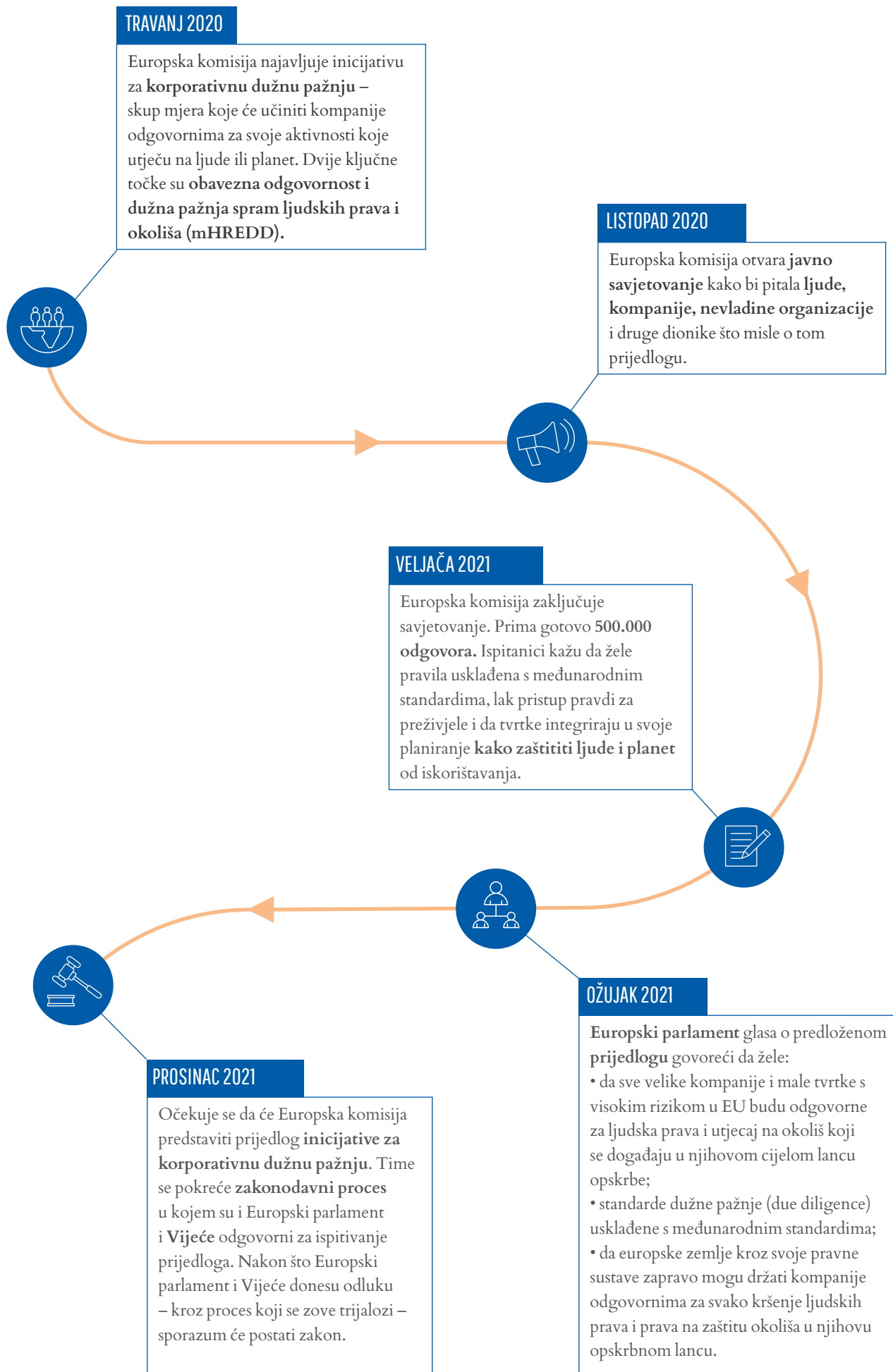
U jesen 2020. Europska Komisija pokrenula je javno savjetovanje kako bi prikupila mišljenja građana i organizacija o tome kako dizajnirati ova nova pravila. Preko pola milijuna ljudi – i otprilike 700 grupa civilnog društva, sindikata i akademskih institucija – sudjelovalo je u raspravi. Najviše sudionika rasprave zahtijevalo je jak zakon na razini EU koji zahtijeva od svih kompanija da identificiraju, spriječe i pobrinu se za potencijalne ugroze ljudskih prava i ekološke rizike unutar čitavog svog vrijednosnog lanca. Sudionici rasprave složili su se da se kompanije moraju smatrati odgovornima za

štetne prakse kako u svojim matičnim zemljama tako i u inozemstvu i biti suočene sa strogim kaznama ako prekrše pravila.

U ožujku ove godine Europski Parlament usvojio je izvješće s preporukama Komisiji o korporativnoj dužnoj pažnji i korporativnoj odgovornosti. To je Komisiji poslalo snažan politički signal kako ne bi izostavili ključne elemente u svom predstojećem prijedlogu, uključujući odgovornost matične kompanije za štete uzrokovane od strane njihovih podružnica, bolji pristup pravdi za žrtve diljem svijeta, te stroge sankcije i novčane kazne za kompanije koje ne pristupaju rješavanju negativnih rizika i utjecaja vlastitih globalnih operacija.

Do lipnja je u medijima objavljeno da će za slučaj o održivom korporativnom upravljanju biti zadužen i povjerenik za unutarnje tržište Thierry Breton. Očekuje se da će Europska Komisija objaviti nacrt zakona 8. prosinca 2021.

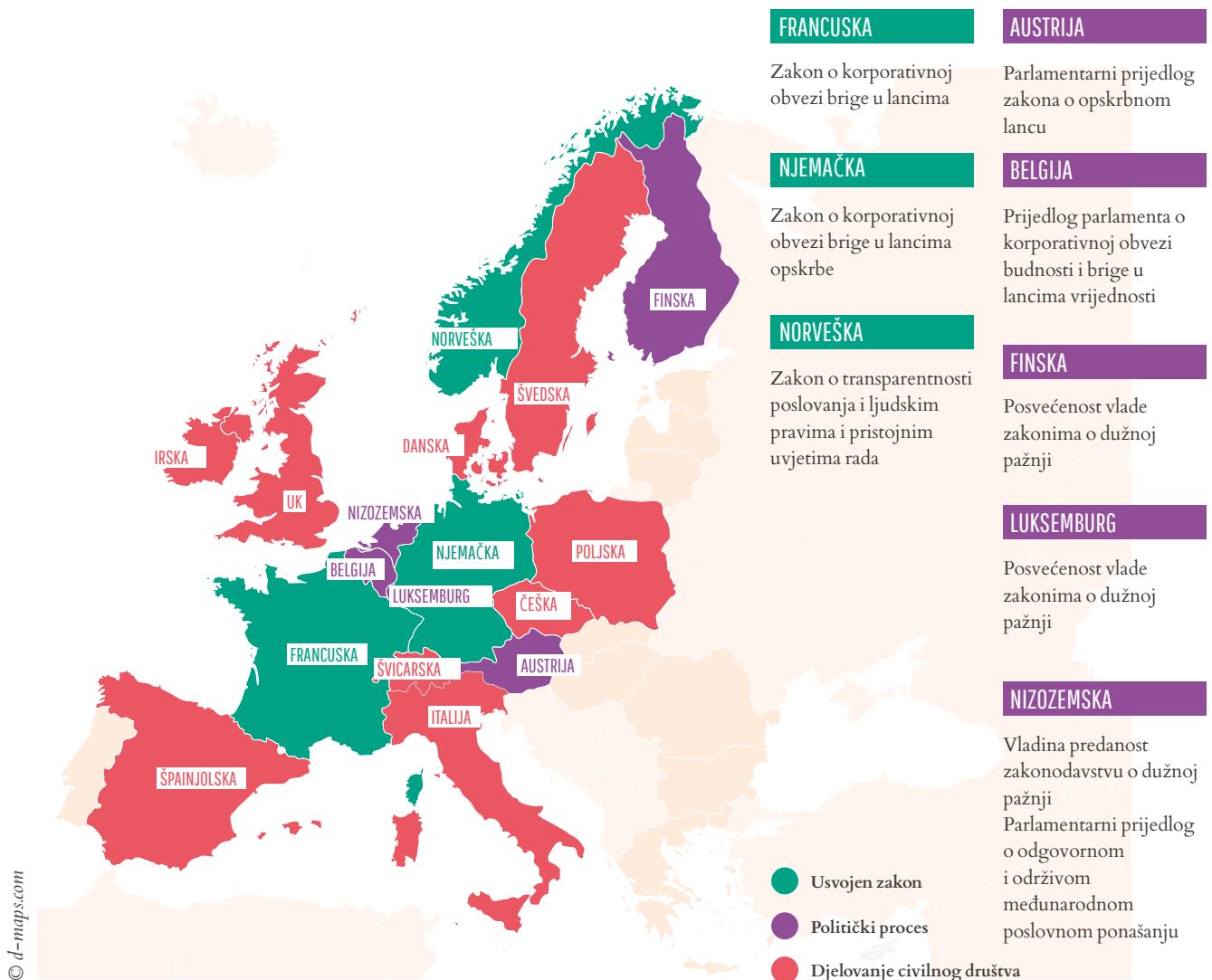

ŠTO RADE EUROPSKE ZEMLJE?

Neke europske zemlje već su usvojile nacionalne zakone kako bi kompanije učinile odgovornima. Francuska je prednjačila među državama članicama usvajanjem svog zakona o obvezi budnosti (*loi relatif au devoir de vigilance*) 2017. godine, uvodeći obvezu za dužnu pažnju ljudskih prava i okoliša za francuske tvrtke. Od tada, slijedile su i druge zemlje članice EU. Njemačka je usvojila svoj zakon o opskrbnom lancu (*Lieferkettengesetz*) 2021. O daljnjim zakonskim prijedlozima raspravlja se u Austriji, Belgiji, Nizozemskoj, Finskoj i Luksemburgu.

Polako se vide rezultate ovih zakona. Na primjer, ove godine, autohtone grupe i nevladine organizacije tužile su francuskog diva supermarketa Casino Group zbog navodne nabavke govedine od dobavljača uključenih u krčenje šuma Amazone, otimanje zemlje od strane njihove brazilske podružnice i prisilni rad.

ZAŠTO NAM HITNO TREBA NOVI EUROPSKI ZAKON?

KOMPANIJE IMAJU RASTEĆI GLOBALNI UTJECAJ

Globalizacija korporativnih lanaca vrijednosti jasno je pokazala: ono što kompanije rade ima globalni utjecaj na ljude i planet. Uz rastuću globalizaciju lanaca vrijednosti javlja se potreba za jasnim pravilima kako bi tvrtke bile odgovorne za sprječavanje, ublažavanje i ispravljanje bilo kakvih kršenja ljudskih prava ili prava na zaštitu okoliša u svojim lancima vrijednosti.

KOMPANIJE SE MOGU SKRITI IZA GLOBALNIH VRIJEDNOSNIH LANACA

Kompanije često eksternaliziraju i podugovaraju dijelove svoje proizvodnje – kao što je izrada odjeće, žetva zrna kave ili rudarenje minerala – zemljama s blažim standardima zaštite okoliša i ljudskih prava. U tim zemljama mogu djelovati nekažnjeno.

Izbjegavaju odgovornost skrivajući se iza svojih dugih i zamršenih lanaca vrijednosti, koji su po dizajnu složeni. U takvim slučajevima, žrtvama korporativnog zlostavljanja teško je razmrsiti i odrediti tko nosi odgovornost. Kada se europske kompanije suoče s ugrozom ljudskih prava ili ugrozom okoliša u svom lancu vrijednosti, mnoge od njih odriču se odgovornosti prema svojim dobavljačima. Kompanije tvrde da nemaju utjecaja na dobavljače, unatoč tome što su ih one angažirale.

MEĐUNARODNO PRIZNANJE PRAVILIMA ZA ODGOVORNO POSLOVANJE

Imamo međunarodne dobrovoljne smjernice o tome kako bi poslovni subjekti trebala djelovati: Vodeća načela Ujedinjenih naroda o poslovanju i ljudskim pravima (UNGP) i Smjernice OECD-a za multinacionalne kompanije

UNGP-i, usvojeni 2011., bave se korporativnim zlostavljanjem u odnosu na ljudska prava. Načela se sastoje od tri stupa: dužnost države da štiti prava; odgovornost kompanija da poštuju prava; i odredbe koje olakšavaju pristup pravnom lijeku za žrtve korporativnog zlostavljanja.

Revidirane Smjernice OECD-a za multinacionalne kompanije postavljene su 2011. Prvotno su usvojene 1976. godine, kao prvi skup međunarodnih smjernica i sastoje se od popisa preporuka vlada za korporacije o tome kako provoditi dužnu pažnju prema ljudskim pravima. OECD je 2018. godine usvojio još detaljnije Smjernice OECD-a o dužnoj pažnji za odgovorno poslovno ponašanje, nakon tripartitnih pregovora koji su uključivali države, tvrtke i civilno društvo.

DOBROVOLJNE SMJERNICE MULTILATERALNIH ORGANIZACIJA NE DJELUJU

Iako UNGP i Smjernice OECD-a podržava međunarodna zajednica, one su uglavnom dobrovoljne. Ove smjernice **ne uspijevaju osigurati pravdu za žrtve**, spriječiti korporativnu zlouporabu i promijeniti poslovno ponašanje. Studija za studijom pokazala je da se kompanije uglavnom ne pozivaju na odgovornost za kršenja ljudskih prava i prava na zaštitu okoliša.

“Pristup europskim sudovima često je jedino učinkovito sredstvo za pristup pravdi i pravnim lijekovima za tužitelje iz trećih država u žalbama za kršenje ljudskih prava u poslovanju.”

Prema studiji iz 2019. koju je naručio Odbor za ljudska prava Europskog parlamenta

Pogledajte i slična izvješća Agencije za temeljna prava EU-a iz 2017 i 2020

“Samo manji broj kompanija pokazuje spremnost i predanost da ljudska prava shvaćaju ozbiljno.”

Prema Mjerilu korporativnih ljudskih prava za 2020.– an assessment of 229 kompanija.

“Samo 16% ispitanih kompanija provelo je dubinsku analizu ljudskih prava u cijelom svom lancu vrijednosti.”

Prema studiji Europske komisije iz 2020.

**Zaključak je sljedeći:
potrebna su nam obvezujuća, a ne dobrovoljna pravila.**

NEDAVNI SLUČAJEVI

KORPORATIVNE ZLOUPORABE

Napredak u postizanju pravde za Shellovo izlijevanje nafte u Nigeriji

U siječnju 2021, tri nigerijska farmera izborila su pravo na odštetu od Shella pred nizozemskim sudom:

- Sud je presudio da je Shell, matična kompanija, odgovorna za izlijevanje nafte koje je izazvala njihova podružnica u Nigeriji.
- Shell se žali na presudu.

Slučaj je otkrio mnoge 'prepreke pravdi' koje postoje za žrtve koje traže pravdu u EU:

- Shell sprječava pristup dokumentima kompanije.
- Prisila na korištenje nigerijskog umjesto nizozemskog zakona.

Ovaj slučaj pokazuje zašto moramo uključiti građansku odgovornost u zakonodavstvo EU-a:

- Ovaj slučaj bio je napredak ali iznimka. Prema postojećem zakonu u većini EU-a, malo je vjerojatno da će matične tvrtke biti odgovorne za svoje podružnice.

[PROČITAJTE VIŠE OVDJE](#)

Ucheke / CC BY-SA

Francuski trgovci na malo na sudu zbog krčenja šuma i otimanja zemlje

U ožujku 2021., autohtoni narodi i nevladine organizacije podnijele su tužbu prema francuskom zakonu o dužnoj pažnji protiv trgovaca Casino Group:

- Tužba se odnosi na prodaju govedih proizvoda povezanih s krčenjem šuma i otimanjem zemlje u Kolumbiji.
- Navodna deforestirana površina pet je puta veća od površine Pariza.

Slučaj je jedan od prvih prema francuskom zakonu:

- U tužbi se navodi da Casino Group nije poduzela učinkovite mjere kako bi spriječila ozbiljne štete od strane svojih dobavljača – kako je propisano zakonom.

Slučaj pokazuje zašto bi pravo EU-a trebalo uključivati odgovornost za štete u cijelom lancu opskrbe:

- Casino Group ima veliku moć nad svojim dobavljačima kao najveći lanac supermarketa u Brazilu i Kolumbiji..
- Ipak, trenutni zakoni nisu opremljeni da velike trgovce poput ovog pozivaju na odgovornost za nespriječavanje štete.

[PROČITAJTE VIŠE OVDJE](#)

CIDSE-REPAM / AdobeStock_43276609

Rudarski divovi i irsko trgovačko društvo u državnom vlasništvu pod istragom zbog kršenja ljudskih prava

2021., Nacionalne kontaktne točke (NCP) OECD-a započele su istragu o međunarodnim rudarskim divovima i irskom trgovačkom društvu u državnom vlasništvu zbog ozbiljnih kršenja ljudskih prava i zagađenja okoliša u Kolumbiji:

- Na meti su tri najbogatije kompanije na svijetu: BHP (Australija), Anglo-American (Britanija) i Glencore (Švicarska).
- Irski državni dobavljač energije (ESB) također je pod istragom kao glavni kupac ugljena iz rudnika.
- Navodne ugroze uključuju otrovnu prašinu i kontaminiranu vodu te nasilne deložacije kao i zastrašivanje lokalne zajednice.

Paralelne žalbe podnesene su istovremeno u Australiji, Irskoj, Švicarskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu:

- U pritužbama se navodi da su **matične kompanije** rudnika Cerrejón, kao njegovi zajednički vlasnici, prema Smjericama OECD-a, odgovorne za nanesenu štetu.
- U slučaju uspjeha, kompanije bi morale poduzeti korake kako bi se uskladile sa smjericama OECD-a, uključujući zatvaranje rudnika i obnovu okoliša.

Slučaj naglašava neadekvatnost dobrovoljnih smjernica za multinacionalne tvrtke

- i potrebu za obveznom dužnom pažnjom i odgovornošću tvrtki duž čitavih globalnih lanaca vrijednosti uključujući matične tvrtke i krajnje kupce proizvoda

[PROČITAJTE VIŠE OVDJE](#)

Coal mine El Cerrejón_Tanenhaus_CC BY 2.0

Ostali slučajevi

Izvešće koje se bavi s 22 velika nedavna građanska postupka protiv kompanija iz EU-a identificira ozbiljne i sustavne prepreke pravosuđu koje sprječavaju žrtve zlouporaba povezanih s poslovanjem da pristupe pravnom lijeku.

Sažetak tablice najistaknutijih prepreka pravdi u 8* građanskih postupaka:

	Shell slučaj	Boliden slučaj	KiK slučaj	RWE slučaj	ENI slučaj	Perenco slučaj	Hydro slučaj*	Casino slučaj*
DRŽAVA MATIČNE KOMPANIJE	NL	SE	DE	DE	IT	FR	NL	FR
DRŽAVA KOMPANIJE DOMAĆINA	Nigerija	Čile	Pakistan	Peru	Nigerija	De-mokratska Republika Kongo	Brazil	Brazil, Kolumbija
ODNOS MATIČNE TVRTKE I TVRTKE DOMAĆINA								
Matica / podružnica	X				X		X	
Kupac / Dobavljač			X					X
Ugovaratelj / Izvođač		X				X		
UTJECAJI								
Ljudska prava	X	X	X	X	X	X	X	X
Radna prava			X					
Okoliš	X	X		X	X	X	X	X
BARIJERE PRAVDI								
Mjerodavno pravo	X	X	X		X	X		
Nadležna instanca					X			
Opseg primjene						X		
Normativni standardi	X	X		X	X			
Režim odgovornosti	X	X	X	X	X			
Vremensko ograničenje		X	X					
Teret dokaza	X	X	X	X		X		
Pravni status	X		X	X	X			
Troškovi		X		X	X			

*Za slučajeve Hydro i Casino, prerano je za procjenu prepreka

Ostali nalazi:

- Od svih analiziranih građanskih postupaka, do sada su samo dva rezultirala presudama koje su bile povoljne za tužitelje, oba protiv Royal Dutch Shella.
- Nijedna pravomoćna presuda do sada nije naložila kompaniji iz EU-a da plati naknadu štete.

Nedostatak posljedica za nemarno upravljanje utjecajima na ljudska prava i okoliš u globalnim lancima vrijednosti znači da nema poticaja za kompanije da se bave tim utjecajima.

ŠTO ZAHTJEVAJU EUROPSKI GRAĐANI?

Prema nedavnoj anketi YouGov-a, više od 80 posto građana iz više zemalja EU-a želi stroge zakone koji bi kompanije držali odgovornima za kršenja ljudskih prava i nanošenje štete okolišu u inozemstvu. Ljudima koji su pogođeni korporativnim zloporabama mora se dopustiti da kompanije odgovorne za te zlouporabe izvedu pred sudove u Europi. Iz svih devet anketiranih zemalja Europske Unije pokazala se konstantno visoka potpora. Istraživanje je provedeno u Austriji, Belgiji, Češkoj, Francuskoj, Njemačkoj, Irskoj, Nizozemskoj, Sloveniji i Španjolskoj

Istraživanje je pokazalo da:

- 87% građana složilo se da bi kompanije trebale imati zakonsku obvezu sprječavanja kršenja ljudskih prava –

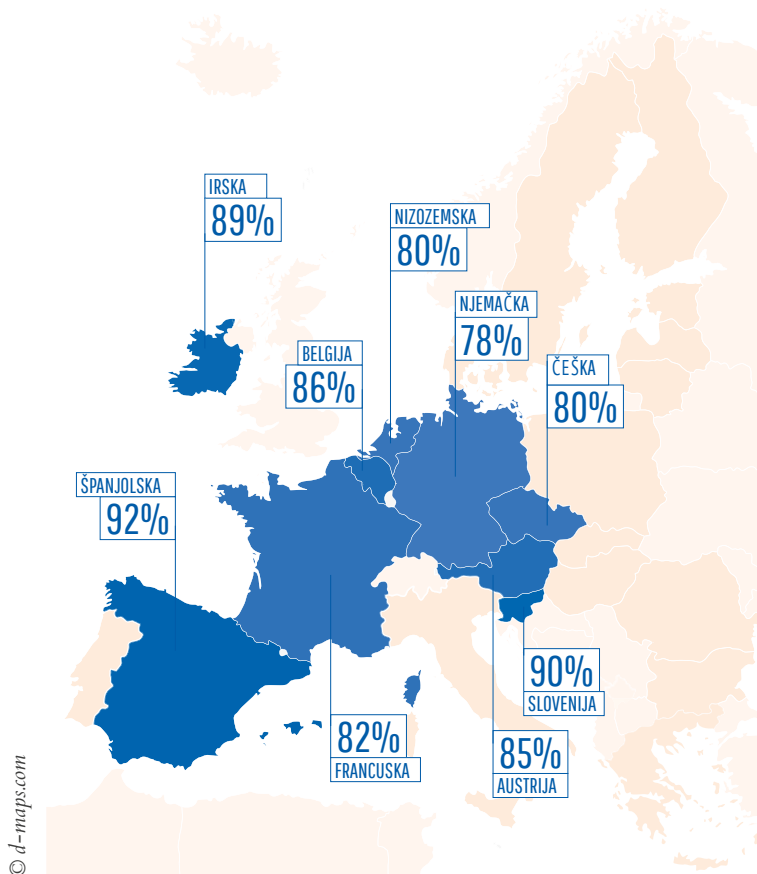
poput prisilnog rada ili otimanja zemlje.

- 86% se složilo da bi kompanije trebale imati zakonsku obvezu da ne pridonose šteti po okoliš – poput onečišćenja zraka ili uništavanja biološke raznolikosti – izvan EU.
- 86% se složilo da kada kompanije uzrokuju ili doprinose kršenju ljudskih prava i ekološkim zločinima diljem svijeta, trebaju biti zakonsko odgovorne.
- Kad su se čuli o primjerima štete okolišu i kršenja ljudskih prava izvan EU, 84% se složilo da žrtvama treba dopustiti da tuže odgovorne kompanije na sudovima u zemlji u kojoj je sjedište te kompanije.

TREBAJU LI ŽRTVE IZVAN EU MOĆI IZVESTI KOMPANIJE NA SUD UNUTAR EU?

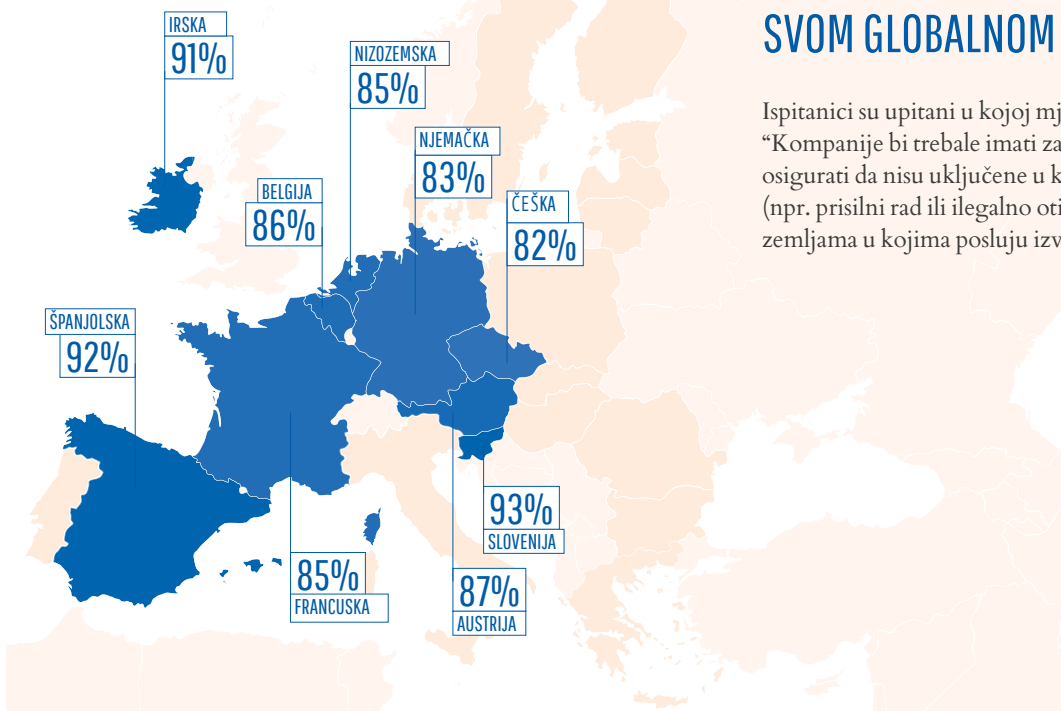
Ispitanici su upitani u kojoj se mjeri slažu s tvrdnjom “Ovo su scenariji o kojima se u novije vrijeme opširno izvještava:

- Požar u tvornici u Pakistanu koja je opskrbljivala europske odjevne kompanije doveo je do stotina mrtvih i ozlijeđenih radnika. Kasnije je dokazano da stanje u kojem je bila tvornica i zgrada nije bilo legalno i da su radnici bili podvrgnuti uvjetima kojima su kršena njihova ljudska prava.
- Naftna tvrtka, koja radi na proizvodnji nafte za europsku potrošnju u delti Nigera, zagađuje i uništava živote lokalnih zajednica već više od 60 godina.
- U Kolumbiji, lokalne zajednice oko rudnika koji otprema ugljen u EU pretrpjele su otimanje zemlje i prisilne deložacije, pate od zdravstvenih problema zbog otrovne prašine koju proizvodi rudnik i otrovnog otpada koji se baca u njihove rijeke i koji je onečistio njihovu opskrbu vodom. U kojoj se mjeri slažete ili ne slažete da bi žrtve ovih scenarija trebale imati mogućnost dovesti uključene kompanije pred sud i zatražiti odštetu u [relevantnoj zemlji EU-a] u kojoj se te kompanije nalaze?”

TREBAJU LI KOMPANIJE BITI ODGOVORNE ZA SPRJEČAVANJE KRŠENJA LJUDSKIH PRAVA U SVOM GLOBALNOM POSLOVANJU?

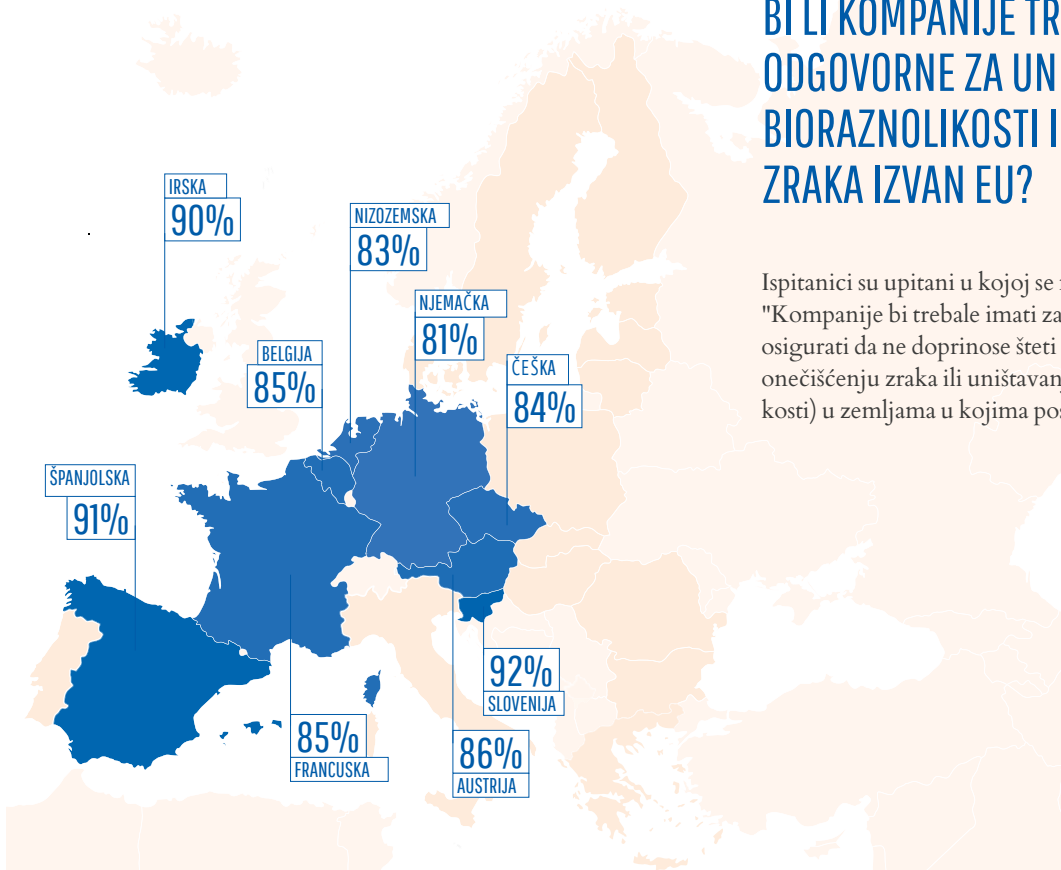
Ispitanici su upitani u kojoj mjeri se slažu s tvrdnjom "Kompanije bi trebale imati zakonsku odgovornost osigurati da nisu uključene u kršenja ljudskih prava (npr. prisilni rad ili ilegalno otimanje zemlje) u zemljama u kojima posluju izvan EU-a."

© d-maps.com

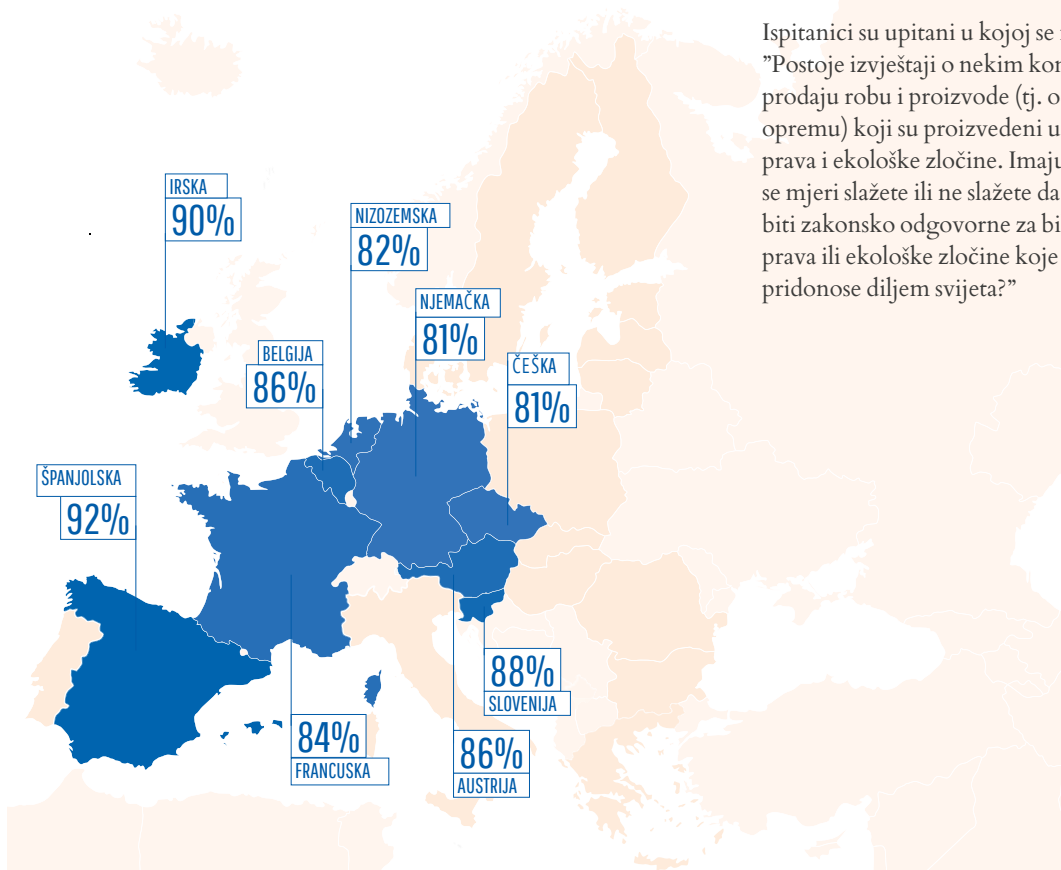
BI LI KOMPANIJE TREBALE BITI ODGOVORNE ZA UNIŠTAVANJE BIORAZNOLIKOSTI I ZAGAĐIVANJE ZRAKA IZVAN EU?

Ispitanici su upitani u kojoj se mjeri slažu s tvrdnjom. "Kompanije bi trebale imati zakonsku odgovornost osigurati da ne doprinose šteti po okoliš (npr. onečišćenju zraka ili uništavanju biološke raznolikosti) u zemljama u kojima posluju izvan EU-a".

© d-maps.com

TREBAJU LI KOMPANIJE BITI PRAVNO ODGOVORNE ZA KRŠENJA LJUDSKIH PRAVA I ŠTETE PO OKOLIŠ KOJIMA DOPRINOSU IZVAN EU?

Ispitanici su upitani u kojoj se mjeri slažu s tvrdnjom. "Postoje izvještaji o nekim kompanijama koje prodaju robu i proizvode (tj. odjeću ili elektroničku opremu) koji su proizvedeni uz kršenja ljudskih prava i ekološke zločine. Imajući to na umu, u kojoj se mjeri slažete ili ne slažete da bi kompanije trebale biti zakonsko odgovorne za bilo koje kršenje ljudskih prava ili ekološke zločine koje uzrokuju ili kojima pridonose diljem svijeta?"

© d-maps.com

Sve brojke, osim ako nije drugačije navedeno, su iz YouGov Plc, ukupna veličina uzorka bila je 16906 odraslih osoba. Terenski rad proveden je od 14. do 29. rujna 2021. Istraživanje je provedeno online u Austriji, Belgiji, Češkoj, Francuskoj, Njemačkoj, Irskoj, Nizozemskoj, Sloveniji i Španjolskoj. Brojke su ponderirane i reprezentativne su za sve odrasle osobe u Austriji, Belgiji, Češkoj, Francuskoj, Njemačkoj, Irskoj, Nizozemskoj, Sloveniji i Španjolskoj (stariji od 18 godina).

Izvor: YouGov

ŠTO KAŽE BIZNIS?

Poslovni lobi, a posebno poslovna udruženja, mobilizirali su se da oslabe ili zaustave svaki zakon koji bi ih učinio odgovornima za kršenja ljudskih prava i zlouporabe okoliša u njihovom lancu vrijednosti.

Francuski poslovni lobiji AFEP i MEDEF snažno lobiraju da razvodne ambicije EU direktive i ograniče njezine učinke. Nekim od njihovih članova poput Total Energies i Casino Group trenutno se sudi, prema francuskom zakonu, zbog navodne korporativne zlouporabe u njihovim opskrbnim lancima. Mobilizira se i njemački poslovni lobi koji je već znatno oslabio početni prijedlog njemačkog zakona o lancu vrijednosti. U Nizozemskoj, članice BusinessEuropea javno favoriziraju zakonodavstvo na razini EU-a, a ne na nacionalnoj razini, dok istovremeno lobiraju u Bruxellesu za slabije propise.

Glavni argument poslovnog lobija? Kompanijama bi nedostajalo ovlasti da ispituju ljudska prava i ekološke standarde svojih dobavljača. Čini se da je ovaj argument u suprotnosti s evidentnom sposobnošću kompanija da provjere kvalitetu svih sirovina i proizvoda koje nabavljaju iz cijelog svijeta i s postojećom praksom progresivnijih kompanija poput onih koje zahtijevaju takav zakon.

Dodatni argument da bi provedba ljudskih prava i standarda zaštite okoliša bila skupa i posljedično štetila potrošačima također nema dokaza. Studija njemačkog Ministarstva za gospodarsku suradnju i razvoj iz svibnja 2021. je pokazala: kompanije bi koštalo samo 0,6 posto njihovog prihoda da osiguraju da lanci vrije-

dnosti budu slobodni od kršenja ljudskih prava. Druge studije, uključujući one iz OECD-a, pokazale su stvarne i raznolike **ekonomske koristi koje stječu kompanije koje prakticiraju odgovorno poslovno ponašanje,** osobito provodeći čvrstu analizu ljudskih prava i okoliša.

Poslovna društva također tvrde da bi ih snažan zakon EU-a naveo da se odvoje od siromašnijih zemalja ili područja. No, zakon EU-a koji odražava međunarodne smjernice razjasnit će da je odvajanje samo krajnja mjera kada kompanija nema više utjecaja na poboljšanje situacije i kada se zloupotrebe i dalje događaju.

Poslovni lobiji također **koriste pragmatičnu terminologiju koja zvuči razumno zbog čega se nejasno čini da podržavaju** zakone o korporativnoj odgovornosti, dok zapravo pokušavaju oslabiti učinkovite i prijeko potrebne zakone.

Kao što je napomenuto, postoji značajan broj europskih poslovnih društava koja **javno podupiru propise o dužnoj pažnji.** Vrag je u detaljima oko njihove podrške, neki od njih daju privid podrške dok se zalažu za slab zakon. Međutim, neka poslovna društva zalažu se za robusnije verzije zakona koje pokrivaju cijeli lanac vrijednosti i uključuju građanskopravnu odgovornost. Njihova potpora pokazuje da argument koji obično dolazi iz poslovnih udruženja, da su određene odredbe neizvedive, ne drži vodu.

KADA KORPORATIVNI LOBIJI KAŽU:

'Želimo izbjeći administrativno opterećenje i birokraciju.'

'Zakon bi otvorio vrata neozbiljnim tužbama i zlouporabi sudskih postupaka.'

'Želimo pragmatičan i izvediv okvir s pravim poticajima.'

ZAPRAVO MISLE:

'Izbjegavanje birokracije važnije je od sprječavanja i ispravljanja zloporaba.'

'Žrtve ne bi trebale imati alate potrebne da tvrtke koje krše ljudska prava izvedu na sud.'

'Ograničite naše obveze dužne pažnje samo na izravne dobavljače i tretirajte nas blagonaklono jer ne kršimo ljudska prava ili okoliš.'

Više pročitajte u izvještaju "[Off the hook? How business lobbies against liability for human rights and environmental abuses](#)".

ŠTO ŽRTVE TRAŽE?

Pakistanska organizatorica Saeeda Khatoon, bangladeška braniteljica ljudskih prava Kalpona Akter i udovica nigerijskog aktivista Esther Kiobel napisale su otvorena pisma europskim povjerenicima Didieru Reyndersu i Thierryju Bretonu.

“*Trebalo je više od 20 godina borbe da bismo dobili priliku za pravičan sudski postupak; više od 20 godina dok mi nije bilo dopušteno tražiti provjeru Shella i njihovog udjela u nepravednom suđenju i smaknuću miroljubivih ljudi. Ovo nije prihvatljivo. Žrtve kršenja ljudskih prava imaju pravo na pristup pravdi, a vlade imaju obvezu osigurati taj pristup. Žrtve korporativnih kršenja ljudskih prava suočavaju se s previše zakonskih i praktičnih prepreka u pokretanju postupaka protiv bogatih i moćnih korporacija.*”

Esther Kiobel se već dugo bori da se pozove na odgovornost one koji su odgovorni za nezakonito ubojstvo njezina supruga dr. Barinema Kiobela i osam drugih muškaraca 1995. godine u Nigeriji.

“*Nova pravila neće napraviti razliku za one koji su umrli u nesigurnim tvornicama. Ali ako se pobrinete da svaka kompanija mora identificirati, spriječiti i ublažiti rizike ljudskih prava u cijelom svom lancu vrijednosti, uključujući vlastite prakse nabave, možete pomoći u spašavanju i poboljšanju milijuna života u budućnosti.*”

Kao bivša dječja radnica i sindikalna organizatorica kojoj je svojevremeno bilo zabranjeno i djelovanje, **Kalpona Akter** sada vodi Bangladeški centar za radničku solidarnost.

“

Rečeno nam je da imate moć popraviti ovu situaciju. Ako ne sada, onda kada? U vašim se zemljama pravo na pravdu za žrtve uzima zdravo za gotovo. Molimo vas da nama pružite ovu ljubaznost jer [europske] kompanije izvlače profit iz tvornica u kojima naše obitelji rade pod vrlo jeftinim – što znači nezdravim i opasnim – uvjetima.

Saeeda Khatoon se već duže vrijeme bori da pozove na odgovornost one koji su odgovorni za smrtonosni požar u tvornici odjeće Ali Enterprises u Karachiju u Pakistanu.

“

Za naše je zajednice duboko ohrabrujuće čuti da Europska komisija planira predložiti zakon koji će uspostaviti pravno obvezujuće dužnosti koje će obavezati poslovna društva da poštuju ljudska prava i okoliš. Ovo je izvrsna prilika za EU da pokaže vodstvo u osiguravanju odgovornog ponašanja poslovnih društava. Međutim, da bi ovo zakonodavstvo bilo smisleno i učinkovito ono mora biti širokog opsega. Ono mora uključivati odgovornost za cijeli lanac vrijednosti jedne kompanije i obuhvatiti sve poslovne odnose, uključujući i ulagačke odnose.

Bertha Zùniga Càceres borila se za obranu teritorija autohtonih ljudi iz Hondurasa Lenca od korporativnog zlostavljanja. Njezina majka, Bertha Càceres, ubijena je 2016. zbog umiješanosti u borbu za narod Lenca

KAKO OSIGURATI DA ZAKON ŠTITI LJUDE I PLANET?

OBUH VATITI ČITAV LANAC VRIJEDNOSTI

Prijedlog Komisije mora obuhvaćati sve gospodarske sektore i primjenjivati se kroz čitav lanac vrijednosti, od početne do završne faze. Najozbiljnije povrede ljudskih prava i okoliša često se događaju tijekom prvih faza – na najnižim razinama lanca vrijednosti – u zemljama s manje strogim pravilima, malom državnom potporom i visokom razinom siromaštva. Takvi uvjeti mogu potaknuti okruženje pogodno za kršenja ljudskih prava poput prisilnog i dječjeg rada. Zbog trenutnih poslovnih modela i globaliziranih lanaca vrijednosti, kupci proizvoda općenito imaju malo vidljivosti i odgovornosti nad tim uvjetima, unatoč tome što su oni ti koji ostvaruju dobit.

OBUH VATITI SVE KOMPANIJE

Da, istina je da veće i globalizirane kompanije često uzrokuju veću štetu. Ali to nije uvijek tako. Razmislite o sektoru odjeće, gdje su mnoge male i srednje europske tvrtke povezane s globalnim lancima vrijednosti. Trebamo europski zakon koji se odnosi na sve. Malim tvrtkama s kratkim lancima vrijednosti može se priuštiti fleksibilnost prema međunarodnim smjernicama (Smjernice OECD-a i UNGP).

USKLAĐIVANJE S MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Novi prijedlog trebao bi se graditi na postojećim međunarodnim standardima, vodećim načelima UN-a i OECD-ovim smjernicama. Ovi standardi su dobri na papiru, ali u praksi, zbog svoje dobrovoljne prirode, ne uspijevaju riješiti korporativnu zlouporabu.

PRISTUP PRAVDI

Ljudi moraju biti u mogućnosti tražiti pravdu ako djelatnost korporacije krši njihova ljudska prava ili ugrožava lokalno okruženje. Pristup pravdi može se provoditi na sudovima ili putem ne sudskih mehanizama za podnošenje pritužbi, međutim, potonji nikada neće ispravno funkcionirati bez prvih. Kada žrtve odluče koristiti ne sudske žalbene mehanizme, to ne smije narušiti njihovo pravo na podnošenje tužbe pred sudom.

Kako bi oni koji su pogođeni mogli koristiti sudske puteve, za EU je bitno ukloniti prepreke pravdi. To uključuje, ali nije ograničeno na, osiguravanje da tvrtke ne skrivaju dokaze; osiguravanje razumnih rokova za pokretanje tužbi; dopuštanje skupnih zahtjeva za odštetu kada se radi o velikom broju podnositelja tužbe; širenje građansko-pravne odgovornosti niz lanac vrijednosti kako bi se odrazila moć, utjecaj i odgovornost velikih tvrtki u globalnom gospodarstvu.

KOMPANIJE SE MORAJU POZIVATI NA ODGOVORNOST

Iz razloga navedenih ranije u ovom dokumentu, kompanije sa sjedištem ili poslovanjem u EU koje uzrokuju, doprinose ili su povezane s kršenjem ljudskih prava ili štetama po okoliš moraju se smatrati zakonski odgovornima i putem građanske odgovornosti (da bi se žrtvama dodijelila odšteta kada se dogodi šteta) i putem administrativne odgovornosti (za nepoduzimanje dužne pažnje kako bi se spriječio nastanak štete; čak i ako se ona još nije dogodila).

ZAKON MORA POKAZATI ZUBE

Kompanije koje krše zakon moraju se suočiti s posljedicama, inače će se kršenje zakona smatrati profitabilnijom opcijom. Dobrovoljne mjere ne funkcioniraju, potreban nam je učinkovit zakon koji definira i provodi obveze kompanija i sankcionira njihovo nepoštivanje. Ovo mora biti uistinu europski zakon, koji se ravnomjerno primjenjuje na isti način u čitavoj Europi.

UKLJUČIVANJE POGOĐENIH RADNIKA, ZAJEDNICA I DRUGIH

Kako tvrtke mogu identificirati sve rizike ako se ne konzultiraju na odgovarajući način i ne uključe dionike u svoj proces dužne pažnje (due diligence-a)? Ne mogu, jasno je. Sindikati, pogođene zajednice, ženske skupine, autohtone zajednice i druge relevantne strane moraju biti u mogućnosti dati svoj doprinos i oblikovati proces.

VIŠE TRANSPARENTNOSTI ZNAČI VIŠE ODGOVORNOSTI

Često je teško pronaći informacije o tvrtkama kćerima, dobavljačima i poslovnim partnerima u lancu vrijednosti. Zbog trenutnog korporativnog vela tajne, istražiteljima može trebati nekoliko mjeseci ili godina istraživanja kako bi se otkrile veze između tvrtki iz EU-a i njihovih dobavljača. Kako bi kompanije uistinu bile odgovorne, one moraju redovito otkrivati informacije o svojim lancima vrijednosti i biti dostupne javnosti.

ŽELIŠ ZNATI VIŠE?

ŠTO RADIMO?

- [CIDSE-ova kampanja: Access to Justice \(Pristup pravdi\)](#)
- [Our Food. Our Future.](#) (Naša hrana. Naša budućnost.) Kampanja Oxfama i 15 drugih organizacija civilnog društva u 13 zemalja koji grade snažnu koaliciju mladih diljem Europe i zajedno rade na društveno pravednom i održivom prehrambenom sustavu koji se temelji na ljudskim pravima i agroekologiji.
- [Peticija europskim povjerenicima Věri Jourová, Didieru Reyndersu i Thierryju Bretonu pozivajući na snažan europski zakon o lancu opskrbe na čelu s Our Future. Our Food.](#) (Naša hrana. Naša budućnost.) kampanjom.

ŠTO ČITAMO?

- [Off the hook?](#) Kako biznis lobira protiv odgovornosti za kršenje ljudskih prava i štete nanesene okolišu. Zajednička istraga koja otkriva taktike koje kompanije koriste kako bi izgledale kooperativne, ali potkopale propise.
- [Suing Goliath](#) (Sudeći Golijata): [izvješće](#) se bavi s 22 velika nedavna građanska postupka protiv tvrtki iz EU-a i identificira ozbiljne i sustavne prepreke pravdi koje sprječavaju žrtve zlorabom povezanih s poslovanjem da pristupe pravnom lijeku
- [Debating corporate due diligence: A reality check](#) (Rasprava o korporativnoj dužnoj pažnji: provjera stvarnosti) : Cilj ovog dokumenta je suprotstaviti se netočnim tvrdnjama i pogrešnim argumentima kako bi se spriječilo da isti dominiraju javnom i političkom raspravom o ovoj temi.
- [Putting the Environment in Human Rights and Environmental Due Diligence](#) (Stavljanje okoliša u dužnu pažnju o ljudskim pravima i zaštiti okoliša): Organizacije civilnog društva objavile su izvještaj koji opisuje zašto i kako zaštita okoliša mora biti integrirana u zahtjeve dužne pažnje kompanija uz poštivanje ljudskih prava.
- [Global Solution to Global Problems: Why EU legislation and a UN instrument on corporate accountability must be complementary.](#) (Globalno rješenje za globalne probleme: Zašto zakonodavstvo EU-a i instrumenti UN-a o korporativnoj odgovornosti moraju biti komplementarni.) Zajednički izvještaj CIDSE-a, Friends of the Earth Europea, ECCJ-a i ECCHR-a o tome zašto Direktiva EU-a

i Obvezujući ugovor UN-a o korporativnim aktivnostima i ljudskim pravima moraju biti komplementarni.

- [Vigilance switched off: Human Rights in Mexico, what are the responsibilities of EDF and the APE?](#) (Nadzor isključen: Ljudska prava u Meksiku, koje su odgovornosti EDF-a i APE-a?) U ovom izvješću, CCFD-Terre Solidaire, ECCHR i ProDESC ističu kršenja dužnosti budnosti i međunarodnog prava o ljudskim pravima koja proizlaze iz EDF-ovog projekta Gunaá Sicarú, kao i ulogu EDF-a i njegovog većinskog dioničara, Agence des participations de l' État (APE).
- [“We are going to kill you.”](#) ("Ubit ćemo te.") Studija slučaja o korporativnoj moći koja je ostala neprovrjena, Global Witness.
- [Behind the Barcodes:](#) (Iza barkodova): kampanja Oxfama, istraživanje i preporuke za okončanje kršenja ljudskih, radnih i ženskih prava u lancu opskrbe hranom u supermarketima.
- [Living Income: From Right to Reality](#) (Dostojanstvena plaća: od prava do stvarnosti: Oxfamov brifing koji uključuje preporuke o tome kako dužna pažnja u pogledu ljudskih prava mora biti pokrivena i prakse određivanja cijena od strane kompanija kako bi se osigurala dostojanstvena plaća za radnike i dostojanstven prihod za male proizvođače u lancu opskrbe.
- [CAC40: des profits sans lendemain?](#), izvješće Oxfam Francuska.
- [Profits at the Expense of People and Planet: How corporations serve shareholder interests instead of protecting the climate and human rights.](#) (Profit na račun ljudi i planeta: Kako korporacije služe interesima dioničara umjesto da štite okoliš i ljudska prava), izvješće Oxfam Njemačka.
- [How to make corporations respect the environment and climate](#) (Kako natjerati korporacije da poštuju okoliš i klimu) : Ovaj brifing Friends of the Earth Europe izlaže preporuke o klimatskim obvezama te građanskoj i kaznenoj odgovornosti za štete po okoliš.
- [Do No Harm: The case for an EU law to hold business liable for human rights violations and environmental harm:](#) (Ne nanosi štetu: slučaj u kojem bi zakon EU-a trebao smatrati tvrtku odgovornom za kršenje ljudskih prava i štetu po okoliš): ovo izvješće Friends of the Earth opisuje pet studija slučaja zlorabom europskih tvrtki diljem svijeta.

KONTAKTI

Anti-Slavery International

Helene de Rengerve
euadviser@antislavery.org

Amnesty International

Nele Meyer
nele.meyer@amnesty.org

CIDSE

Giuseppe Cioffo
cioffo@cidse.org

Clean Clothes Campaign

Međunarodni ured
Neva Nahtigal
neva@cleanclothes.org

European Center for Constitutional and Human Rights (ECCHR)

Ben Vanpeperstraete
vanpeperstraete@ecchr.eu

European Coalition for Corporate Justicen (ECCJ)

Sylvia Obregon
sylvia.obregon@corporatejustice.org

International Federation of Human Rights (FIDH)

Sacha Feierabend
sfeierabend@fdh.org

Friends of the Earth Europe

Jill McArdle
jill.mcardle@foeeurope.org

Global Witness

Richard Gardiner
rgardiner@globalwitness.org

Oxfam

Marc-Olivier Herman
marco.herman@oxfam.org

